

ТАСБИҲ, ҲАМД, ТАКБИР ВА ТАҲЛИЛНИНГ ФАЗЛИ

05:00 / 04.01.2017 19627

Аллоҳ таоло: «Осмонлардаги ва ердаги нарсалар Аллоҳга тасбиҳ айтди. Ва у азиз ва ҳақимдир», деган. Тасбиҳ айтиш улуғлаш, поклаш, нуқсонсиз деб ёд этиш, каби маъноларни ўзида мужассамлаштирган.

Аслида, тасбиҳ айтиш «Субҳаналлоҳ» калимасини такрорлаш билан бўлади. Борлиқдаги ҳамма нарса ўзига хос йўл билан Аллоҳга тасбиҳ айтади. Биз фақат инсоннинг тасбиҳини англаймиз, бошқаларнинг тасбиҳини англамаймиз. Бу ҳақиқат «Исро» сурасида зикр қилинган.

Бошқа сураларда ҳам шунга ўхшаш хабарлар бор.

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Маккада бир тош янги Пайғамбар бўлган пайтимда менга салом берар эди. Ҳозир ҳам уни танийман», деганлар.

Имом Термизий қилган ривоятда ҳазрати Али каррамаллоҳу ваҷҳаҳу:

«Расулуллоҳ саллоллоҳу алайҳи васаллам билан Макканинг четига чиқдик, кўринган ҳар бир тош, ҳар бир тоғ у кишига «Ассалому алайка, йа Расулуллоҳ» дер эди», деб айтганлар.

Имом Бухорий ривоятларида Анас ибн Молик розияллоҳу анҳу:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам бир тўнка устида хутба айтардилар. У кишига минбар қилиб берилгач, унга чиқиб хутба айтаётганларида, тўнка туянинг овозига ўхшаш овоз чиқариб йиғлади. Расулуллоҳ тушиб уни ушлаган эдилар, жим бўлиб қолди», деганлар.

Оятнинг сўнгида Аллоҳнинг сифатларидан иккитаси зикр қилинади.

Биринчиси, «Азиз».

Азизлик бир сифат бўлиб, ўз эгасини мағлуб бўлишдан ман қилади. «Аллоҳ кучли ва доимо ғолибдир» маъносини англатади.

Иккинчиси, «Ҳаким».

Ҳакимлик сифати эса, тўғрилиқни илм ва ақл билан топишга айтилади. Аллоҳнинг ҳақимлиги ҳар бир нарсани яхшилаб, ҳикмат билан қилишлигидадир.

Аллоҳ таоло яна: «Унга етти осмону ер ва улардаги кимсалар тасбиҳ айтур. Унинг ҳамди ила тасбиҳ айтмаган ҳеч бир нарса йўқ. Лекин уларнинг тасбиҳини англамайсизлар. Албатта, у ҳалийм ва сермағфират зотдир», деган.

Араб тилида аввал ҳам айтиб ўтилганидек, тасбиҳ айтиш «Аллоҳни поклаб ёд этиш» маъносини англатади. Ушбу ояти карима бутун борлиқ, барча мавжудот Аллоҳ таолони айбу нуқсондан поклаб тасбиҳ айтишини таъкидламоқда.

«Унга етти осмону ер ва улардаги кимсалар тасбиҳ айтур».

Аллоҳ таолога етти осмон ҳам тасбиҳ айтади. Ер ҳам тасбиҳ айтади. Ўша етти осмону ердаги кимсалар ҳам тасбиҳ айтади, поклаб ёд этади.

«Унинг ҳамди ила тасбиҳ айтмаган ҳеч бир нарса йўқ».

Борлиқдаги ҳамма нарса Аллоҳга ҳамду сано ва тасбиҳ айтади. Уларнинг ҳар бири ўзига хос услуб ва ўз тили ила айтади.

«Лекин уларнинг тасбиҳини англамайсизлар».

Эй, инсонлар, сизлар ғафлатда бўлганингиз учун, эътиборсиз бўлганингиз учун борлиқдаги мавжудотларнинг Аллоҳ таолога ҳамду сано ва тасбиҳ айтишларини англамайсизлар.

«Албатта, У ҳалийм ва сермағфират зотдир».

Ҳалиймлигидан, бутун мавжудот уни поклаб ёд этиб турганда, ожиз инсон ширк келтирса ҳам, уни дарҳол азобламайди, қўйиб қўяди.

Сермағфиратлигидан, шунча беодоблик ва гуноҳ қилса ҳам, тавба этган бандаларини мағфират қилаверади.

Аллоҳ таоло «Раъд» сурасида:

«Ва момақалди роқ Унинг ҳамди ила тасбиҳ айтадир ва фаришталар ҳам Ундан қўрққанларидан (ҳамду тасбиҳ айтурлар), деган.

Яъни, Аллоҳнинг амри билан момақалди роқ У зотга ҳамд-мақтов ва тасбиҳ-поклов сўзлари айтади. Инсон момақалди роқнинг овозидан даҳшатга тушади, бу юксак овоз унга жуда қўрқинчли бир қувват бўлиб туюлади, аслида эса, момақалди роқ ўзининг Холиқиға-Аллоҳ таолога ҳамд ва тасбиҳ айтаётган бўлади. Ана шундай нарса ҳам Аллоҳга ҳамду сано ва тасбиҳ айтганда, нима учун ожиз инсон айтмайди?!

«Ва фаришталар ҳам ундан қўрққанларидан (ҳамду тасбиҳ айтурлар)».

Фаришталар Аллоҳга энг яқин-муқарраб зотлар, улар фақат Аллоҳга ибодат қиладилар. Фаришталарда гуноҳ қилиш қобилияти йўқ. Шундай бўлса ҳам, улар Аллоҳдан қўрқиб, У(зот)га доимий равишда ҳамду тасбиҳ айтадилар.

Шундай экан, нима учун исёнкор-гуноҳкор инсон Аллоҳдан қўрқмайди?!

Нима учун қўрқиб, уни поклаб ёдга олмайди?!

Инсон эҳтиёт бўлиши, Аллоҳдан қўрқиши лозим. Акс ҳолда, ўзига қийин бўлади.

Аллоҳ таоло «Тоҳо» сурасида: «Роббингга қуёш чиқишидан олдин ва ботишидан олдин тасбиҳ ва ҳамд айт. Шунингдек, кечанинг бир қисмида ва кундузнинг атрофида ҳам тасбиҳ айт. Шоядки рози бўлсанг», деган.

Доимо Роббингга тасбиҳу ҳамд айт. Қуёш чиқишидан олдин ва қуёш ботишидан олдин Роббингга тасбиҳ ва ҳамд айт.

Уламоларимиз, Роббингга қуёш чиқишидан олдин тасбиҳ айтдан мурод Бомдод намозини адо эт, Роббингга қуёш ботишидан олдин тасбиҳ айтдан мурод Аср намозини адо эт, деганидир, деганлар.

«Шунингдек, кечанинг бир қисмида ва кундузнинг атрофида ҳам тасбиҳ айт».

Кечанинг бир қисмида ҳам Роббингга тасбиҳ айт, яъни, Шом ва Хуфтон намозларини адо эт. Кундузнинг атрофида ҳам тасбиҳ айт, яъни, Пешин намозини адо эт.

Демак, Аллоҳ таолонинг зикр қилиш ва У зотга тасбиҳ айтишнинг энг олий мақомларидан бир намоз ўқиш экан.

«Шоядки рози бўлсанг».

Албатта, рози бўласан. Роббинг ҳам сендан рози бўлади.

Аллоҳ таоло «Тур» сурасида: «Бас, Роббинг ҳукмига сабр қил. Албатта, сен кўз ўнгимиздасан, ўрингдан турганингда Роббингга тасбиҳ айт! Ва кечаси ҳам. Бас, юлдузлар ботгандан кейин ҳам тасбиҳ айт», деган.

Дунёдаги ҳар бир иш Аллоҳнинг иродаси, қазои қадари билан бўлади. Мушрикларнинг, динсизларнинг қаршиликлари, тухмат-бўхтонларига сабр қилиш лозим, чунки булар ҳам Аллоҳнинг иродаси билан бўляпти.

Оятдаги «Албатта, сен кўз ўнгимиздасан» деган гап Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васалламнинг Аллоҳ ҳузуридаги мартабалари нақадар юқори эканини билдиради. Ҳеч бир инсон бу мақомга сазовор бўлган эмас. Ўзга Пайғамбарларга ҳам юқори мартабага далолат қилувчи сўзлар айтилган, лекин ҳеч кишига «кўз ўнгимиздасан» деб айтилмаган. Шунинг учун ҳам, доим тасбиҳ айтилса, оз. Ўрнидан турилганда ҳам...

«Ва кечаси ҳам. Бас, юлдузлар ботгандан кейин ҳам тасбиҳ айт».

Демак, ҳар доим Аллоҳга боғлиқ бўлмоқ зарур.

Имом Термизий Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган. ҳадиси шарифда Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Ким бир мажлисда ўтириб, ҳар хил гапларни гапирса, ўрнидан туришдан олдин, «Субҳанакаллоҳумма ва биҳамдика ашҳаду аллаа илаҳа илла анта астағфурика ва атубу илайка», деса, Аллоҳ ушбу мажлисдаги гуноҳларини кечиради», деганлар.

Аллоҳ таоло «Воқеъа» сурасида: «Бас, улуғ Роббинг исмини поклаб тасбиҳ айт!» деган.

Шунча неъматларни ато қилган Парвардигори олам мушрик ва кофирларнинг тухмат эътиқодлари ва гап-сўзларидан покдир. Мазкур неъматларнинг эгасини таниган ҳар бир инсон Улуғ Аллоҳ таолога тасбиҳ айтиб, ибодат қилишга ўтади.

Аллоҳ таоло яна «Воқеъа» сурасида: «Бас, улуғ Роббинг исмини поклаб тасбиҳ айт!» деган.

Роббингни турли нуқсонлардан поклаб зикр қил, мақсадга етасан.

Ушбу оят тушганда, Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Ушбу оятни рукуъингизда айтинглар», деганлар.

Шунинг учун намозда рукуъга борилганда, «Субҳана Роббиял азим» дейилади.

Бошқа бир ҳадисда Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Ким, субҳаналлоҳил азим ва биҳамдиҳи, деса, унинг учун жаннатда бир хурмо экилади», деганлар.

Имом Бухорий улуғ саҳобий Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадиси шарифда Расули акрам соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Икки сўз тилга енгил, тарозида оғир, Роҳманга суюқлидир, улар; «Субҳаналлоҳи ва биҳамдиҳи», «Субҳаналлоҳил азим», деганлар.

Уламоларимиздан бирлари шу борада ажойиб бир мулоҳаза ёзиб қолдирганлар:

«Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам ушбу оятни намознинг рукуъида ўқишимизга буюрадилар. Ҳолбуки, бу оятга етгунча бутун бошли бир сура келтирилади. Намознинг суннат амалларидан биттаси учун битта сура тўлиқ келтирилишининг ўзидан мусулмон шахс ҳаётида ва Исломнинг боқийлигида намознинг аҳамиятини билиб олса бўлади. Яна мулоҳаза қилиш зарурки, намоз амалларидан ҳар бири биттадан сурада келган. Намознинг қиёми бир сурада, қироати бир сурада, рукуъ ва сажда эса бир неча сурада келган.

Бу эса ҳар бир нарса ўзининг мустаҳкам асосига эга бўлишлиги зарур эканини кўрсатади».

Аллоҳ таоло «Аълаа» сурасида: «Олий қадар бўлган Роббинг исмини поклаб тасбиҳ айт», деган.

Ушбу ояти каримадаги хитоб аввало, Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламга ва у зот орқали ҳар бир мўмин, мусулмонга қаратилгандир. Яъни, Роббингни Унинг олий зотига лойиқ бўлмаган барча нуқсон ва

камчиликлардан поклаб ёд эт. Ҳар бир мўмин-мусулмон ушбу амри илоҳийни ҳам бошқа илоҳий фармонлар қатори амалга оширмоқлари лозимдир. Улар Аллоҳ таолони барча нуқсон ва камчиликлардан поклаб, Аллоҳ Ўзи қандоқ амр этган бўлса, Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам қандоқ ўргатган бўлсалар-шундоқ ёд этишлари лозим.

Бизнинг Ислоний адабиётимизда ҳам «тасбиҳ айтиш» бирикмаси маълум ва машҳур. Тасбиҳ айтиш ҳам улуғ ва савобли ишлардан биридир. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам қачон ушбу оятни ўқисалар, «Субҳана Роббиял Аълаа», дер эканлар.

Шунингдек, у зот соллаллоҳу алайҳи васаллам ҳар намоздан кейинги қилинадиган зикрни ўттиз уч марта «Субҳаналлоҳи» дейиш билан бошлаганлар ва мўмин мусулмонларни ҳам шундоқ қилишга чорлаганлар.

Манашу оят тушганда Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Бу оятни саждада айтишлар», деганлар.

Шунинг учун намозхон саждада турганда «Субҳана Роббиял аълаа», дейди.

Энди Аллоҳ таолога ҳамд айтишга оид ояти карималар билан танишамиз. Уламолар Аллоҳ таолога ҳамд айтишни қисқа қилиб «ҳамдала» деб айтадилар. Бу эса «Алҳамду лиллаҳи» дейиш билан амалга ошади.

Ҳамднинг ҳақиқий маъноси неъмат берувчига мақтов айтишдир. Мўмин-мусулмон киши маъруза, хутба, дарс, бир нарсани тасниф қилиш каби ишларнинг бошида ҳам атиши лозим.

Еб-ичиш, акса уриш ва халодан чиқиш каби ишлардан дейин ҳамд айтилади.

Дуонинг аввалида ҳам, охирида ҳам, неъмат ҳосил бўлганда, бало офат даф бўлганда ҳам ҳамд айтиш керак.

Аллоҳ таоло: «Осмонлару ерни яратган, зулматлару нурни таратган Аллоҳга ҳамд бўлсин. Сўнгра куфр келтирганлар ўз Роббиларига (ўзгаларни) тенглаштирурлар», деган.

«Ҳамд», гўзал мақтовлар билан эслашдир. Дунёдаги жамики ҳамдлар Аллоҳга хосдир. Аллоҳ таоло Ўзининг сўнгги китоби Қуръони Каримнинг бош сураси Фотиҳани, демакки, Қуръонни ҳам ҳамд билан бошлаган.

Шунингдек, Ислом даъватини ва мушрикларга қарши ҳужжатлар келтирган гапларни ўз ичига олган тўрт сурага, жумладан, Анъомга ҳам ҳамд ила киришади.

Бу оятда Аллоҳга келтирилаётган ҳамдлар осмонлару ерни, инсон кўзига кўриниб турган чексиз ва улкан нарсаларни яратгани учун, уларни яратган Зот ҳар қанча мақтовга сазоворлигининг эътирофидир.

Шунингдек, зулматлар ва нур ҳам кишини лол қолдирадиган чексиз ходисалар ҳисобланади.

«Осмонлару ерни яратган, зулматлару нурни таратган Аллоҳга ҳамд бўлсин».

Улар ҳақида фикр юритган ақлли инсон Аллоҳга ҳамд айтмай иложи йўқ. Лекин шу ҳолатларни кўриб-билиб туриб, Роббиларига ўзгаларни тенглаштирадиган кимсалар–мушриклар ҳам бор.

«Сўнгра куфр келтирганлар ўз Роббиларига (ўзгаларни) тенглаштурурлар».

Агар уларнинг инсофи бўлганида эди, осмонлар ва ерга назар ташлаб, уларнинг тузилиши, улканлиги ва ажойиботларидан ягона ва ҳар нарсага қодир Аллоҳгагина иймон келтиришни бошқаларни Унга тенглаштирамасликни англаб олар эдилар.

Аллоҳ таоло «Исро» сурасида: «Сен: «Ҳамд бўлсин, фарзанд тутмаган, мулкда шериги бўлмаган ва хорликдан қутқаргувчи дўстга зор бўлмаган Аллоҳга», дегин. Ва Уни мутлақо улуғла!» деган.

Яъни, барча нуқсонлардан холи бўлган, ҳеч нарсага ҳожати тушмайдиган Аллоҳга ҳамду сано айт. У зот Ўзига фарзанд тутмаган, чунки фарзандга ҳожати йўқ. Фарзандга ҳожатмандлик банданинг иши.

У зотнинг шунчалик бепоён мулкида шериги ҳам йўқ. Чунки у шерикка муҳтож эмас. Мулкни бошқаришда шерикка, ёрдамчига муҳтожлик банданинг иши.

У зот хорликдан қутқаргувчи дўстга зор бўлмайди. Чунки У зот асло хор бўлмайди. Хор бўлиш ва хорликдан қутулишда бошқанинг ёрдамига муҳтож бўлиш банданинг иши. Шунинг учун ҳам Унга ҳамд аймоқ керак.

«Ва Уни мутлақо улуғла!»

Аллоҳу акбар!

Аллоҳ таоло бошқа бир оятда: «Сен: «Аллоҳга ҳамд бўлсин ва У танлаб олган бандаларига салом бўлсин. Аллоҳ яхшими ёки улар ширк келтираётган нарсаларми?» дегин», деган.

Аллоҳ таоло ушбу оятда Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламга ҳар бир гапни бошлашдан олдин айтиш лозим бўлган муборак сўзларни ўргатмоқда:

«Алҳамду лиллаҳ»-«Аллоҳга ҳамд бўлсин», деб айтишни буюрмоқда.

Демак, каломнинг боши шу сўзлар бўлиши керак. Сўнгра Аллоҳ танлаб олган бандаларга, танлаб олиб, Пайғамбар қилиб жўнатган бандаларга саловот ва салом айтишни буюрмоқда.

«...ва У танлаб олган бандаларига салом бўлсин», дегин.

Кейин хоҳлаган гап гапирилаверади.

Оятда асосий эътибор қуйидаги саволга қаратилган:

«Аллоҳ яхшими ёки улар ширк келтираётган нарсаларми?»

Очиқ-ойдин савол. Бир томонда, баркамол сифатлари билан Аллоҳ субҳонаҳу ва таоло. Иккинчи томонда мушриклар унга шерик қилаётган тош, ёғоч, лойдан ясалган жонсиз бут-санамлар, турли ҳайвонлар, одамлар, жинлар, фаришталар ва бошқалар. Қайси бири яхши? Бу саволга жавоб кутиб ўтиришнинг ҳожати йўқ. Ҳамма нарса шундоқ ҳам маълум.

Аллоҳ таоло «Сабаъ» сурасида:

«Осмонлардаги нарсалар ва ердаги нарсалар Уники бўлган Аллоҳга ҳамд бўлсин. Охиратдаги ҳамд ҳам Уникидир. Ва У ўта ҳикматли, ўта хабардор зотдир», деган.

Осмондаги барча нарсалар Унинг мулки бўлгани учун ҳам Аллоҳ таолога ҳамду сано-мақтовлар бўлсин.

Ердаги барча нарсалар Уники бўлгани учун ҳам Аллоҳ таолога ҳамду санолар бўлсин. Ана шу мутлақ моликлигининг ўзи Уни ҳамду саного мустаҳиқ қилади. Фақат бу дунёдаги эмас,

«Охиратдаги ҳамд ҳам Уникидир».

Аллоҳ таоло Ўзининг баркамол сифати ила икки дунёнинг барча ҳамду саноларига мустаҳиқдир.

«Ва У ўта ҳикматли, ўта хабардор зотдир».

Аллоҳ таоло ҳар бир ишни ўта ҳикмат билан қилади. Оламлардаги барча сир-асрордан ўта хабардордир.

Биз шарҳ қилаётган китобнинг муаллифлари Али Мансур Носиф раҳматуллоҳи алайҳи Аллоҳ таолога такбир айтиш ҳақидаги ояти карималардан намуна келтирмаганлар. Аммо биз Аллоҳ таолонинг ёрдами ила ўша оятлардан намуна келтирамиз.

Аллоҳ таоло «Бақара» сурасида: «Саноғини мукаммал қилишингиз ва сизни ҳидоятга бошлаган Аллоҳга такбир айтишингиз учун. Шоядки шукр қилсангиз!» деган.

Ҳа, Исломдаги ибодатларни фарз қилиб, бандалик бурчини адо этишга, гуноҳларни ювишга, ажр-савоб олишга шароит яратиб берган Аллоҳ таолога тинмай улуғлаб такбир айтиш ва унга доимо шукр қилиш керак. Ҳар бир фарз ибодат бандада Аллоҳ бошлаган ҳидоятнинг қадрига етиш ҳиссини кучайтириши керак.

Ушбу оятдаги амрга биноан Рўза ҳайити куни такбир айтиш шариатга киритилган.

Аллоҳ таоло «Муддассир» сурасида: «Ва Роббингни улуғлаб такбир айт!» деган.

Фақат Аллоҳни улуғланглар ҳузурида бошқалар кичик бўлиб қолади. Фақат Аллоҳни улуғланглар ҳузурида барча машаққатлар енгил бўлиб қолади. Ана шунинг учун ҳам Аллоҳ таолога такбир айтмоқ керак.

Биз шарҳ қилаётган китобнинг муаллифлари Али Мансур Носиф раҳматуллоҳи алайҳи таҳлил айтиш ҳақидаги ояти карималардан намуна келтирмаганлар. Аммо биз Аллоҳ таолонинг ёрдами ила ўша оятлардан намуна келтирамиз.

Таҳлил айтиш-Лаа илаҳа иллаллоҳуни айтиш билан бўлади.

Таҳлил айтиш ҳақида юқоридаги сатрларда сўз ўтган.

Аллоҳ таоло «Тавба» сурасида: «Бас, юз ўгириб кетсалар, сен: «Менга Аллоҳнинг Ўзи етарли. Лаа илаҳа илла ҳу-Ундан ўзга ибодатга сазовор зот йўқ, Унга таваккал қилдим, У улуғ аршнинг Роббисидир», дегин», деган.

Яъни, Эй, Пайғамбар, агар сен динга даъват қилаётган одамлар чақириғингни қабул қилмай юз ўгириб кетсалар, сен:

«Менга Аллоҳнинг Ўзи етарли».

Аллоҳдан ўзганинг менга кераги йўқ. Сизларнинг ҳаммангиз битта ҳам қолмай юз ўгириб кетсангиз ҳам заррача зиёни йўқ. Аммо билиб қўйинглар, юз ўгириб қаёққа ҳам борасизлар?! Ахир,

«Ундан ўзга ибодатга сазовор зот йўқ»,

Шунинг учун ҳамма фақат Унгагина ибодат ва қуллик қилмоғи лозим. Сиз нима қилсангиз қилаверинг, аммо, мен,

«Унга таваккал қилдим»,

Чунки,

«У улуғ аршнинг Роббисидир», дегин».

Қолганини Аллоҳнинг Ўзи билади.

Аллоҳ таоло «Раъд» сурасида: «У менинг Роббимдир, Ундан ўзга ибодатга сазовор зот йўқ. Унинг Ўзигагина таваккал қилдим. Тавбам ҳам Унинг Ўзигадир», деб айт», деган.

Яъни, ўша сизлар иймон келтирмаётган Роҳман менинг Роббимдир, Парвардигорим, Розиким, Ҳомийимдир. Ундан бошқа ибодатга сазовор зот йўқ. Шунинг учун мен фақат Унгагина ибодат қиламан. Ундан ўзга суянадиган суянчиқ йўқ. Шунинг учун мен фақат Унгагина таваккал қилдим, суяндим. Ундан ўзга тавба қиладиган зот йўқ. Шунинг учун фақат Унинг Ўзигагина тавба қиламан.

Энди мазкур зикр калималарининг фазли ҳақида келган баъзи ҳадиси шарифларни ўрганиб чиқамиз.

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам: «Икки сўз тилга енгил, тарозида оғир,

Роҳманга суюклидир, улар: «Субҳаналлоҳи ва биҳамдиҳи», «Субҳаналлоҳил азим», дедилар». Икки шайх ва Термизий ривоят қилган.

Шарҳ: Ҳа, «Субҳаналлоҳи ва биҳамдиҳи», «Субҳаналлоҳил азим»ни айтмоқ тилга жуда ҳам енгилдир. Аммо тилга жуда енгил бўлган бу сўзларнинг қиёмат куни банданинг амалларини тортадиган тарозудаги вазнлари жуда ҳам оғирдир. Бу дунёда бу сўзларни савоб умидида, нияти холис ва ихлос ила айтиб юрган банда у дунёда катта бахтларга сазовор бўлиши турган гапдир. Чунки у Аллоҳ таолога суюкли бўлган сўзларни айтиб юргандир.

Бас, шундоқ экан «Субҳаналлоҳи ва биҳамдиҳи», «Субҳаналлоҳил азим»ни кўпроқ айтишга одатланайлик.

Яна ўша кишидан ривоят қилинади: «Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Қачон жаннат боғлари ёнидан ўтсангиз сайл қилинг», дедилар. Мен: «Жаннат боғлари нимадир?» дедим.

«Масжидлар», дедилар».

«Сайл нимадир?» дедим.

«Субҳаналлоҳи, Вал ҳамду лиллаҳи, Ва лаа илаҳа иллаллоҳу ва Аллоҳу Акбар», дедилар».

Термизий ривоят қилган.

Шарҳ: Демак, жаннат боғларида сайл қилишни истаган одам ушбу улурғ ибораларни ёд олиб, доимо айтиб юришга одатланиши керак.

Мусъаб ибн Саъд розияллоҳу анҳудан, у киши отасидан ривоят қилинади: «Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам ҳузурларида эдик. Бас, у зот: «Сизлардан бирингиз ҳар куни минг ҳасана касб қилишдан ожиз бўлурми?» дедилар.

Шунда у зотнинг ҳаммажлисларидан бири: «Қандоқ қилиб биримиз минг ҳасана касб қилади?» деди.

«Юзта тасбиҳ айтади. Бас, унга мингта ҳасана ёзилади ва ундан мингта хато ўчирилади», дедилар».

Шарҳ: Демак, бир марта «субҳаналлоҳи» деган бандага ўнта савоб ёзилар ва ундан ўнта хато ўчилар экан. Бундан Исломда савоб касб қилиш жуда ҳам осонлиги чиқади. Ўша савобни касб қилишни ихтиёр қилганлар қани?!

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Субҳаналлоҳи, Вал ҳамду лиллаҳи, Ва лаа илаҳа иллаллоҳу ва Аллоҳу Акбар» демоғим мен учун устидан қуёш чиқадиган барча нарсадан муҳбубдир», дедилар». Иккисини Муслим ва Термизий ривоят қилган.

Шарҳ: Демак, зокир ушбу ривоятда келган зикрларни айтиш билан бутун дунёдаги молу мулкнинг савобидан кўпроқ савобга эришар экан. Бу ердаги «маҳбуб»лик дунёнинг ўзига бўлган муҳаббат эмас. Балки ўша дунёни сарфлаганда ҳосил бўладиган савобдир. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам ҳеч қачон дунёнинг ўзига муҳаббат қўймаганлар. У зот дунёни сарфлаш орқали келадиган савобга муҳаббат қўйганлар.

Абу Зарр розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Сенга Аллоҳга энг маҳбуб каломнинг хабарини берайми?» дедилар.

«Менга хабар беринг, Эй, Аллоҳнинг Расули!» дедим.

«Аллоҳга энг маҳбуб калом «субҳаналлоҳи ва биҳимдиҳи»дир», дедилар». Муслим ва Термизий ривоят қилган.

Термизийнинг лафзида: «Аллоҳ азза ва жаллага энг маҳбуб калом, Аллоҳ Ўз фаришталарига танлаб олган «субҳана Роббии ва биҳамдиҳи»дир», дейилган.

Шарҳ: Бу ердаги «Аллоҳга энг маҳбуб калом»дан мурод Қуръони Каримдан кейингиси эканлигини унитмаслигимиз лозим. Аллоҳ таолога тасбиҳ ва ҳамдни қўшиб «субҳаналлоҳи ва биҳимдиҳи»ни зикр қилган одам Аллоҳ таоло Аллоҳ Ўз фаришталарига танлаб олган зикрни қилган бўлар экан. Албатта, мўмин-мусулмон банда бунинг фазини англаб етиши ва унга амал қилиш лозим.

Жобир розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Ким, субҳаналлоҳил азим ва бихамдиҳи, деса, унинг учун жаннатда бир хурмо экилади», дедилар».

Шарҳ: Албатта, ўзини билган мўмин банда учун нима қилиб бўлса ҳам жаннатга кириб олиш бош мақсад эмас. Балки у жаннатда иложи борича юқори мартабага эришиш учун ҳаракат қилади. Жаннатнинг боғларидан ўзи берилгани бошқаларникидан яхшироқ бўлиши орзу қилади.

Анаўша боғни обод қилиш учун бу дунёнинг ўзида имкон бор экан. Бунинг учун зокирлардан бўлиш зарур экан. Ким ўзининг жаннатдаги боғида хурмолари кўп бўлишини истаса, ушбу ривоятда келган зиркни кўроқ айтсин. Бу эса жуда ҳам осон. Бир дақиқанинг ўзида уни бир неса бор атиш мумкин.

Абдуллоҳ розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Менга исро қилдирилган кечада Иброҳимга йўлиқдим. У менга: «Эй, Муҳаммад! Мендан умматингга салом айт. Уларга жаннатнинг тупроғи поклиги, суви ширинлиги, у текс эканлиги ва унинг кўчатлари «Субҳаналлоҳи, Вал ҳамду лиллаҳи, Ва лаа илаҳа иллаллоҳу ва Аллоҳу Акбар»лиги хабарини бер, деди», дедилар».

Шарҳ: Бу ривоятдан уммати М-с.га анбиёларнинг отаси бўлмиш Иброҳим алайҳиссалом ҳам зикрни кўпроқ қилишни тавсия қилганлари чиқади. У зот Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васаллам Меърожга чиққанларида мазкур тавсияни саломга қўшиб етказиб қўйишни сўраган эканлар.

«Субҳаналлоҳи, Вал ҳамду лиллаҳи, Ва лаа илаҳа иллаллоҳу ва Аллоҳу Акбар»нинг жаннатнинг кўчати бўлиши уни бу дунёда айтиб юрган банда жаннатга кириши ва жаннатда уни айтган ададича кўчатлари бўлишига далолатдир.

Бас, шундоқ экан «Субҳаналлоҳи, Вал ҳамду лиллаҳи, Ва лаа илаҳа иллаллоҳу ва Аллоҳу Акбар»ни иложи борича кўпроқ айтишга ҳаракат қилайлик.

Ибн Умар розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам бир куни ўз саҳобаларига: «Юз марта «субҳаналлоҳи ва

биҳамдиҳи» денглар. Ким уни бир марта айтса, унга ўн савоб ёзилади. Ким уни ўн марта айтса, унга юз савоб ёзилади. Ким уни юз марта айтса, унга минг савоб ёзилади. Ким зиёда қилса, Аллоҳ ҳам зиёда қилади. Ким истиғфор айтса, Аллоҳ уни мағфират қилади», дедилар». Учовини Термизий ривоят қилган.

Шарҳ: Бу ерда зикрнинг савоби айtilган ададча қолмай ўн баробарга кўпайиб туриши таъкидланмоқда.

Биз бандалардан зикр қилиш бўлиб турса, савобини кўпайтириб бериш Аллоҳ таолонинг Ўзидан. У зотнинг хазинаси тўла ва заррача кам бўлмайди.

Биз бандалар истиғфор айтишни ўрнига қўйсак бўлди. Мағфират қилиш Аллоҳ таолонинг Ўзидан. У зот ғафуру раҳийм зотдир.